

رابطه بین سیستم فعال ساز و بازداری رفتاری و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی با نقش واسطه‌ای احساس تنهایی دانش آموزان

علیرضا دلقندی

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد مشاوره، دانشگاه پیام نور، سمنان، ایران dr.cou.omid@gmail.com

چکیده

هدف از مطالعه حاضر بررسی نقش واسطه‌ای احساس تنهایی در رابطه بین سیستم فعال ساز و بازداری رفتاری و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی در دانش آموزان جنوب شهر تهران در سال تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۵ بود. این پژوهش از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش شامل کلیه دانش آموزان پسر دبیرستان هیات امنایی ملاصدرا ناحیه ۲ شهر ری در سال تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۵ به تعداد ۴۵۰ نفر بودند که بر اساس جدول کرجسی و مورگان (۱۹۷۰) به تعداد ۲۱۰ نفر به روش نمونه‌گیری غیر تصادفی هدفمند انتخاب و پرسشنامه‌های شخصیت گری ویلسون (۱۹۸۹)، اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی، نامداری، قاسمی و مقدم زاده (۱۳۹۵)، احساس تنهایی وائو و یائو (۲۰۰۸) را تکمیل کردند. به منظور تحلیل داده‌های آزمون‌های میانگین و انحراف معیار، ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون سلسه مراتبی استفاده شد. یافته‌ها نشان داد که بین سیستم‌های فعال‌ساز رفتاری و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی رابطه منفی و بین سیستم بازداری رفتاری و احساس تنهایی با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. همچنین نتایج نشان داد احساس تنهایی در رابطه بین سیستم‌های فعال ساز و بازداری رفتاری با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی نقش واسطه‌ای دارد.

واژه‌های کلیدی

سیستم فعال‌ساز، سیستم بازداری رفتاری، شبکه اجتماعی مجازی، احساس تنهایی، دانش‌آموزان.

مقدمه

شبکه‌های اجتماعی مجازی به عنوان پلی مشترک افراد می‌باشد که باعث گسترش روابط، به اشتراک گذاشتن تجربه‌های خود دوستان و همسالان می‌شود (هو، شین و لوین، ۲۰۱۷). استفاده از شبکه‌های مجازی اجتماعی آنلاین، به ویژه با گسترش تکنولوژی‌های مثل تلفن‌های هوشمند همراه در حال افزایش است. بیشتر مردم به خصوص دانش‌آموزان روز به روز ساعات بیشتری را به بهانه‌های تحصیلی، ایجاد روابط، دوست یابی و غیره صرف حضور در روابط مجازی می‌کنند. دسترسی راحت به شبکه‌های اجتماعی مجازی افراد

ممکن است با استفاده زیاد و بدون مدیریت در آن دچار اعتیاد به شبکه‌های مجازی اجتماعی شوند. این اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی موجب شکل‌گیری برخی تفاوت‌ها در ویژگی‌های روانشناختی و اجتماعی در افراد می‌شود (بشرپور، دشتی و عطادخت، ۱۳۹۵). وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی موجب کاهش احساسات، افت انعطاف‌پذیری هویتی و دریافت‌های می‌شود که افراد وقت زیادی را به صورت وابسته گونه به آن صرف چت کردن با دوستان و چک کردن صفحات شخصی خود در شبکه‌های اجتماعی می‌کنند که این امر به عاداتی ناخودآگاه تبدیل شده و در نهایت وابستگی به شبکه‌های اجتماعی را در پی دارد (نعمی و نوری ثمرین، ۱۳۹۵). وابستگی به شبکه‌های اجتماعی مجازی با نرخ بالاتر اعتیاد رفتاری و اختلال خلقی در دانش‌آموزان همراه است (تانگ و کوح، ۲۰۱۷). اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی ممکن است به رفتارهای انحراف آمیز و زیان آور در این فضای مجازی برای کاربرانی که افراط گونه از آن استفاده می‌کنند شود (تورل و بچارا، ۲۰۱۷).

در میان عوامل فردی که پیش‌بینی کننده اعتیاد افراد به شبکه‌های مجازی‌اند، احساس تنهایی اهمیت بسزایی دارد. بسیاری از محققان احساس تنهایی را تجربه ذهنی ناخوشایندی می‌دانند که در نتیجه تفاوت بین روابط اجتماعی مورد انتظار فرد و وضعیت کنونی او ایجاد می‌شود (نوری ثمرین و نرگسی، ۱۳۹۲). احساس تنهایی یکی از نیازهای انسان، نیاز به تعلق داشتن است. این نیاز شامل آرزوی فرد برای ایجاد و حفظ حداقل روابط بین فردی مثبت و پایدار با دیگران است. نیاز به تعلق داشتن موجب انگیزش و هدایت افکار و هیجانات و رفتار بین فردی افراد می‌شود. البته در میزان و چگونگی ارضای این نیاز، تفاوت‌هایی نیز به چشم می‌خورد و ارضای آن نیز مستلزم داشتن تعاملات مثبت و زیاد با دیگران در یک موقعیت بادوام است که موجب خشنودی طرفین می‌شود. در نتیجه، افرادی که در ایجاد روابط رضایت بخش با دیگران مشکل دارند، دچار نوعی احساس کمبود می‌شوند که در آشفتگی‌هایی مانند احساس تنهایی تجلی پیدا می‌کند (هنریچ و گلونه، ۲۰۰۶). یکی از متغیرهایی که بر احساس تنهایی تاثیرگذار است، سیستم‌های مغزی رفتاری است.

سیستم‌های مغزی رفتاری می‌تواند نقش مؤثری در گرایش افراد به سمت درگیری در رفتارهای اینترنتی داشته باشند (حسینی،